

Monumentendorp Westzaan

door WILLEM TIP/deel 2
beeld: Digitale Beeldbank Westzaan

De inventarisatie van Westzaan als monumentendorp richt vooral op de erkende monumenten. De rijks- en gemeentelijke monumentenlijst is de leidraad. Verder is onder meer gebruik gemaakt van de vele onderzoeksgegevens van Nico Heermans, deels gepubliceerd in De Wessaner. Ook zijn onderzoeksgegevens gebruikt van Jan van der Male, uitgegeven als tweedelige historische wandeling door Westzaan-Zuid door de Historische Vereniging Westzaan (2017), en door de Westzaanse Digitale Beeldbank. Waar dat van belang is worden onder het hoofd 'Bezienswaardigheden' andere panden en bijzondere landschappen beschreven.

Kruidenierswinkel van A.C. van der Horst, in 1949 door brand verwoest.

Zuideinde, Groene Jagerstraat

Bezienswaardigheden

Aan het begin van het Zuideinde was aan de westkant in de eerste helft van de 20ste eeuw de kruidenierswinkel van A.C. van der Horst gevestigd. Het houten pand werd na een brand (1949) vervangen door het huidige stenen winkelpand (1952).

Aan de oostkant van het Zuideinde lag eeuwenlang een bakkerij. Het fraaie historische bedrijfspand is echter in de wederopbouwjaren 1960 gesloopt om ruimte te bieden aan het verkeer.

Tot 1849 waren de Hogedijk en het Zuideinde niet meer dan een voetpad. Men moest zelfs met een trapje de toen nog veel hogere dijk afdalen om op de smalle dorpsstraat te komen. In het jaar 1849 werd het Zuideinde echter verbreed en geschikt gemaakt voor rijtuigen. Tegelijk werd een groot aantal slootjes, dat de weg kruiste, gedempt. Niettemin bleef de dorpsstraat tot aan de Eerste wereldoorlog smal bemeten met aan de westkant meteen de stoepen van de huizen en aan de oostkant een ondiepe wegsloot. Olielampen zorgden hier en daar voor licht. Een betere straatverlichting moest wachten tot de komst van de elektriciteit (na 1917). Voor de tussenstap met gasverlichting zoals langs de Lagedijk was er in het armlastige Westzaan van de late 19de eeuw geen geld.

Aan de linkerkant van het Zuideinde ligt de welverzorgde houten woning Zuideinde 5. Op de gevel van het stenen huis ernaast staat de spreuk 'De tijd zal 't leren'. Hier woonde ooit de tweeling Leen en Siem Schoen. 'We benne een dubbeldooier', was hun gevleugelde woord. Samen dreven ze een melkhandel. De naam 'De tijd zal 't leren' verwees naar de boerderij van hun opa, verderop aan de J.J. Allanstraat met dezelfde naam.

De huidige vaste brug over de dijksloot was tot 1925 een houten ophaalbrug, ook wel wipbrug genoemd. Direct na de brug staat rechts een houten pand waarin enige tijd een snackbar gevestigd was. Aan de overkant, aan de oostzijde van het water staat het aantrekkelijk gelegen houten pand Zuideinde 8, door water omgeven. Het nu braakliggende terrein erachter stond ooit vol met de

Melkhandel van de tweeling Leen en Siem Schoen, die er aan weerszijden van woonden.

omvangrijke gebouwen van houthandel Rote, na 1991 PontMeyer. Deze houthandel heeft de loodsen in 2001 verlaten. Het bedrijfsterrein zelf is opgehoogd en heeft een woningbouwbestemming. Historiserend bouwen op een verantwoorde manier is kort na de brug te zien aan de oostkant van de weg. Twee onlangs gebouwde woningen met evenwichtig ingedeelde gevels (Zuideinde 18 en 20) trekken hier de aandacht. Bij Zuideinde 18 is een deurkalf geplaatst met het jaar 1631, vanzelfsprekend niet het bouwjaar van het pand zelf. Tot omstreeks 2008 stond hier een stenen gebouwtje uit de jaren 1920 voor de brandweer van Westzaan-Zuid.

Ten westen van het Zuideinde bevindt zich de toegang tot de buurtschap Klein Engeland met enkele stenen nieuwbouwwoningen. In de negentiende eeuw was hier een eiland met een aantal houten woningen. Voor het overige werd de dijksloot beheerd door houtzaagmolens. In 1900 plaatste een marmerbewerker op het terrein acht woningen voor zijn personeel. Uit deze tijd stamt ook een anekdote over het ontstaan van de naam 'Klein Engeland'. Onderlinge ruzies zouden de buurtschap hebben doen lijken op het Zuid-Afrika van de Boerenoorlog.

In de 19de eeuw boog het smalle Zuideinde na de brug meteen af naar rechts en liep vervolgens

Het buurtschap Klein Engeland.

parallel met de wegsloot, dus aan de andere zijde van de bebouwing. Op de plaats van de huidige dorpsstraat stond in de 18de eeuw een woning. De fraaie tuin bij deze woning had als bijzonderheid een fontein en een tuinhuisje aan de dijksloot. De aankleding bewees de welstand in dit gedeelte van Westzaan, aangereikt door houtbewerking en scheepsbouw.

Voorbij Zuideinde 28 vervolgt de dorpsweg het oude verloop. Bij de aanleg van de rijweg in 1849 werd het Zuideinde hier rechtgetrokken. Onder meer Zuideinde 28 werd in de jaren daarna verbouwd waarbij eenvoudig de achtergevel werd omgevormd tot voorgevel (1860). Timmerman Geils, die hier zelf woonde, verzorgde deze verbouwing. Het oorspronkelijke 18de - eeuwse materiaal gebruikte hij voor de bouw van een schuur met een nog steeds aanwezige sierlijke halsgevel ten zuiden van de woning.

Het woon- en winkelhuis Zuideinde 33-35 is eveneens door Geils gebouwd, net als het dubbele woonhuis Zuideinde 37-39 dat verrees op de plaats van een stolpboerderij (rond 1879).

Het Zuideinde ter hoogte van de ingang van Rote.